

Economische Focusagenda van en voor Hoogeveen

Voorwoord

Onze economie vormt de basis onder onze welvaart en ons welzijn. Belangrijk is dan ook dat we onze economische ontwikkeling, of beter gezegd onze ondernemers, niet als iets vanzelfsprekends zien. Belangrijk is dat we de krachten bundelen, elkaar versterken en samen de schouders er onder zetten.

De economische ontwikkeling staat constant onder druk. Is het niet door een financiële crisis die leidde tot een economische crisis, dan is het wel een pandemie of erger nog een oorlog. Samen met onze ondernemers en met andere relevante partijen zoals onze onderwijsinstellingen, moeten we alles op alles zetten om de negatieve effecten hiervan te beperken.

Alle reden om in deze focusagenda aan te geven welke prioriteiten we stellen om gezamenlijk onze economische ontwikkeling te stimuleren en hoe we dat vooral ook in regionaal verband doen. Samen staan we immers sterker. Ik ben dan ook heel blij dat we deze focusagenda samen met onze ondernemers en onderwijsinstellingen op hebben gesteld. Deze gezamenlijkheid is door Ondernemend Hoogeveen heel treffend als volgt verwoord: Wij herkennen het geschetste beeld en het komt op veel vlakken overeen met de activiteiten die wij als ondernemersvereniging willen ontplooiën. Mooi traject om hier samen invulling aan te geven en de ondernemers in Hoogeveen en Hoogeveen als gemeente een stap verder te brengen.

Een dergelijke betrokkenheid geeft energie. We zijn dan ook direct aan de slag gegaan met het opstellen en uitvoeren van acties die we samen hebben benoemd. Maar ook door het aanhaken bij bestaande projecten en initiatieven zoals het Alfa-college dat aangeeft: Het Alfa-college herkent de beschreven trends en ontwikkelingen en werkt middels regionale projecten en innovaties mee aan de in de visie geschetste thema's. Onze koersuitspraak 'samen bouwen we aan een sterke regio' kunnen wij volop kwijt in deze economische visie. Met regulier onderwijs en Leven Lang Ontwikkeltrajecten hopen we nu en in de toekomst hier volop vorm aan te geven.

Het aanbrengen van een focus en het stellen van prioriteiten maakt onze economie meer robuust waardoor ze tegen een stootje kan en de werkgelegenheid op peil blijft. En dat doen we samen. Juist het gegeven dat we het samen doen geeft alle partijen heel veel vertrouwen.

Jan Zwiers

Wethouder economische zaken

1. Inleiding

Succesvolle steden en regio's kenmerken zich in economisch opzicht door een heldere focus die gebaseerd is op de aanwezige sterke punten en een gezamenlijke aanpak van kansen door onderwijsinstellingen, ondernemers en overheden. Het gaat om gericht economisch beleid, dat goed inspeelt op relevante trends en ontwikkelingen en aansluit bij datgene wat een stad en regio sterk maakt en wat het bedrijfsleven te bieden heeft. Door haar sterke kanten te benutten kan (ook) in Hoogeveen het beste worden bijgedragen aan behoud en groei van de werkgelegenheid en daarmee een robuuste en toekomstbestendige economie.

In de Structuurvisie Hoogeveen is aangegeven hoe Hoogeveen in de toekomst omgaat met thema's als wonen, voorzieningen, bedrijvigheid, bereikbaarheid, landschap en duurzaamheid. Ook zijn duidelijke keuzes gemaakt. Deze economische focusagenda is een nadere uitwerking van hetgeen in de structuurvisie onder het thema bedrijvigheid is uitgewerkt.

Hoogeveen is geen eiland. Essentieel is dat de economische focus die Hoogeveen aanbrengt goed aansluit op de economische focus die is aangebracht in de economische agenda's van de regio's waar wij actief in participeren: Dutch TechZone en Regio Zwolle.

Dutch TechZone is een regio die het gebied tussen de gemeenten Emmen, Hardenberg, Hoogeveen en Coevorden omvat. Het is een triple helix samenwerking gericht op het stimuleren van de maakindustrie. Ook in haar nieuwe strategische agenda wordt gesteld dat de DTZ één van de belangrijke industriële hotspots in Nederland is. En dat men het industrieprofiel wil versterken en krachtig uitstralen. Dit maakt dat de ambitie van Hoogeveen een-op-een aansluit bij die van de DTZ.

In haar economische visie geeft de Regio Zwolle, die inmiddels bestaat uit 22 gemeenten, aan dat de regio al jaren in de top-10 staat van best presterende economische regio's in Nederland. Vanwege hun belangrijke waarde voor de regio wordt extra aandacht gegeven aan de sectoren kunststoffen, health, agri-food, logistiek, vrijetijdseconomie, e-commerce en Slimme Maakindustrie.

Hoogeveen heeft bij de uitvoering van het EZ-beleid behoefte aan een duidelijke koers, een stip op de horizon. Er moet meer focus aangebracht worden in de concrete activiteiten om minder ad-hoc te werk te gaan en betere resultaten te boeken. Hiervoor is een duidelijke economische positionering gewenst. Waar staan we voor en hoe willen we dat de markt ons ziet? Kortom, hoe wordt Hoogeveen beter en steviger op de kaart gezet? Deze agenda geeft de economische focus van Hoogeveen weer. Daarbij wordt ook een doorkijk gegeven naar de uitvoering, in de vorm van actielijnen. Wat doen we als gemeente, maar ook als ondernemers(vereniging) en onderwijsinstellingen, wel en wat juist niet (meer) of minder?

Als inhoudelijke basis voor de keuzes is nadrukkelijk gebruik gemaakt van de rapportage 'Economische foto Hoogeveen' die is opgesteld door de Stec Groep. Mede met behulp van deze economische analyse, die goed inzicht geeft in de bestaande productiestructuur, zijn verschillende economische profielen uitgewerkt en besproken met belangrijke interne en externe stakeholders. Op basis van het uitgesproken voorkeursprofiel is vervolgens een ambitie geformuleerd en een bijbehorend pakket aan actielijnen en randvoorwaarden opgesteld. Regionale samenwerking is daarbij een belangrijk uitgangspunt.

2. Economische context Hoogeveen

Hieronder wordt kort omschreven hoe Hoogeveen er momenteel voorstaat op economisch gebied. Wat zijn de feiten met betrekking tot banen, bevolking, bedrijven en arbeidsmarkt? Alsmede, welke trends en ontwikkelingen komen op Hoogeveen af? Deze informatie vormt een belangrijke onderlegger voor de te maken keuzes en de richting van de aanpak.

Bevolking

De afgelopen jaren kende Hoogeveen een lichte bevolkingsgroei tot 55.603 inwoners in 2021 (CBS). De prognoses gaan er nog steeds van uit dat de bevolking in de meer perifeer gelegen regio's zal dalen, ook in Noord-Nederland. Maar wanneer dit precies zal gebeuren is niet duidelijk. Dat hangt onder andere af van de ontwikkelingen op de woningmarkt en het verhuisgedrag van mensen. Hoogeveen zet in op het bouwen van extra woningen wat dus juist zal leiden tot een toename van het aantal inwoners. Daarnaast vindt vergrijzing en ontgroening plaats, waarbij wel opvalt dat de ontgroening in Hoogeveen minder hard gaat dan regionaal en landelijk. Uiteindelijk zal echter ook de omvang van de beroepsbevolking gaan afnemen. Overigens kenmerkt de Hoogeveense beroepsbevolking zich door het grote aandeel lager en middelbaar opgeleiden. Tevens is de beroepsbevolking relatief jong, maar 'vergrijst' wel langzaam.

Banen

De werkgelegenheid in Hoogeveen is vanuit de economische laagconjunctuur in de afgelopen jaren meer dan opgekrabbeld. In 2021 bedroeg het aantal banen 29.360, zo'n 1.000 meer dan in 2017. Het overgrote deel van de werkgelegenheid zit in de sectoren zorg en welzijn (5.704), groot- en detailhandel (5.491) en de industrie (4.910). Het grote aantal banen op het gebied van zorg en detailhandel past bij de regionale functie van Hoogeveen. Onder andere de aanwezigheid van Fokker draagt bij aan de sterke positie van de industrie. Maar er zijn ook specialisten op het gebied van food, metaal en machines. In totaal is de industrie goed voor een vijfde van alle banen in Hoogeveen.

Bedrijven

In totaal waren in 2021 bijna 4.800 bedrijven gevestigd in de gemeente, bijna 700 meer dan in 2017. Het leeuwendeel van de bedrijvigheid in Hoogeveen betreft MKB-bedrijven en zzp-ers. Met name de laatste groep kende een sterke toename en beslaat inmiddels zo'n 2.300 bedrijven. De meeste zzp-ers zijn werkzaam in de dienstverlenende sectoren (zakelijke en overige), de bouw, groot- en detailhandel en zorg. Het MKB is evenwel de banenmotor en goed voor ruim 68% van de werkgelegenheid. Het grootbedrijf levert een bijdrage van ruim 23% en de zzp-ers zijn goed voor 8%. De bedrijvigheid bevindt zich met name op de bedrijventerreinen, waarvan De Wieken het grootste terrein is met ca. 8.600 banen.

Arbeidsmarkt

De werkloosheidspercentages vertonen, mede door de coronacrisis, een meanderend beeld. In 2020 zijn in alle provincies de werkloosheidspercentages gestegen ten opzichte van het jaar ervoor. Zo ook in Hoogeveen. Maar ondanks deze toename komt het percentage van Hoogeveen uit op ongeveer het provinciale (3,7%) en het landelijke cijfer (3,8%).

Hoogeveen heeft een belangrijke regionale werkgelegenheidsfunctie. Meer dan de helft van de werkenden komt uit andere gemeenten, zoals Emmen, De Wolden, Midden-Drenthe en Hardenberg.

ALGEMENE TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Trends en ontwikkelingen beïnvloeden de economie en volgen elkaar tegenwoordig in een steeds hoger tempo op. Hoogeveen zal hier zo goed mogelijk op in moeten spelen. Maar met welke trends moet men vooral rekening houden? Hieronder staan de belangrijkste (mega)trends omschreven.

Demografie

De bevolking in Nederland vergrijst, maar de vergrijzing zal omstreeks 2040 naar verwachting afnemen, zo is de verwachting op basis van recent onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen. De levensverwachting wordt hoger en het aantal nieuw geboren daalt. De (potentiële) beroepsbevolking neemt hierdoor af. Juist in Drenthe gaat het proces van vergrijzing snel, mede doordat er sprake is van een 'braindrain'. Jongeren verhuizen voor hun studie en keren vaak niet meer terug. De arbeidsmarkt wordt dus krappere en het aantrekken en behouden van talent wordt daarmee cruciaal voor bedrijven. Ook zullen andere doelgroepen, zoals vrouwen, statushouders en ouderen, meer benut moeten worden.

Verstedelijking

Mede door de coronacrisis en de stijgende huizenprijzen blijkt uit cijfers van het CBS dat meer mensen vanuit de Randstad verhuis(d) en naar regio's daarbuiten dan in omgekeerde richting. Ook verhuis(d)en meer mensen van de zogenoemde intermediaire zone naar de nationale periferie dan omgekeerd. Een meerderheid van de Randstedelingen die naar de intermediaire zone verhuist, vestigt zich in een (zeer) stedelijke gemeente. Van degenen die vanuit de Randstad naar de nationale periferie verhuizen, vestigt de meerderheid (ongeveer 60 procent) zich in een meer landelijke gemeente. In de meeste gevallen betreft het gezinnen met kinderen die verhuizen.

Deze ontwikkeling biedt kansen voor Hoogeveen. Door het aanbieden van het juiste woningaanbod wordt Hoogeveen mede vanwege het aanwezige regionale voorzieningenniveau extra aantrekkelijk voor nieuw vestigers.

Afname gemiddelde bedrijfsomvang

Al vele jaren zien we dat het gemiddeld aantal medewerkers per bedrijf afneemt. Deze ontwikkeling doet zich voor in alle sectoren. Deze ontwikkeling heeft ook nadrukkelijk een ruimtelijke component: aangezien in veel gevallen deze kleinschaligere bedrijven in lagere milieucategorieën vallen is de noodzaak om zich te vestigen op een bedrijventerrein minder aanwezig. De afname van het aantal medewerkers leidt lang niet altijd tot een afname van het aantal vierkante meters bedrijfsruimte. In de logistiek en in delen van de industrie zien we juist een aanzienlijke toename van het aantal vierkante meters.

Groei aantal starters

Het aantal startende bedrijven groeit al jaren gestaag. De 'overlevingskans' van deze bedrijven ligt landelijk al decennia op hetzelfde niveau: vijfeneenhalf jaar na de start is circa de helft nog actief.

Binnen het aantal starters neemt het aandeel zzp-ers in rap tempo toe. Naar schatting telt inmiddels ruim twee derde van alle bedrijven in Nederland slechts 1 werkzame persoon. En deze ontwikkeling doet zich voor in alle sectoren van onze economie.

Next Economy

De term Next Economy is een container begrip. Hier gaan we nader in op die ontwikkelingen binnen Next Economy die grote effecten hebben op de locatiekeuze van bedrijven en het economisch perspectief van regio's en gemeenten. We onderscheiden vijf trends:

- Circulaire economie
- Smart industry
- Open innovatie
- Automatisering en robotisering
- Smart logistics

Circulaire economie: is een economisch systeem dat is gericht op maximaal hergebruik van producten en grondstoffen waarbij waarde vernietiging wordt geminimaliseerd: van verbruik naar gebruik en van lineaire naar circulaire processen.

Voor bedrijven wordt het steeds aantrekkelijker om dicht bij elkaar te zitten en/of dicht bij de herkomst van grote reststromen en afnemers. Meer ruimtevraag wordt verwacht vanuit industrie (recycling, nieuwe grootschalige productie/fabricage) en logistiek (transport reststromen). Deze investeringen zullen vooral plaats gaan vinden op grootschalige productie- en logistieke locaties, met ruime kavels, voldoende milieuruimte (categorie 4 en hoger) en met optimale mogelijkheden voor uitwisseling tussen bedrijven en utiliteiten, zoals elektriciteit of warmte.

Smart Industry: het gaat om de koppeling van automatisering en gegevensuitwisseling aan industriële productie via slimme sensoren, big data en 'the internet of things'. Smart industry zorgt naar verwachting voor meer ruimtevraag en investeringsbeslissingen vanuit de industrie. Er is sprake van een duidelijke meerwaarde in fysieke clustering van partijen in de keten, om zo faciliteiten en kennis te delen.

Open innovatie: wordt gezien als een kernelement in de versnelling van innovatie in Nederland en als een cruciale vestigingsvoorwaarde en overlevingsstrategie voor kennisintensieve bedrijfssectoren, zoals de high tech maakindustrie. In deze sectoren verschuift de bedrijfsvoering van een primair gesloten innovatieaanpak – waarbij de ontwikkeling plaatsvindt binnen de muren van een bedrijf – naar zogenaamde open innovatie. Hierbij werken bedrijven in een cluster samen, inclusief onderwijs- en

onderzoekinstellingen, om te blijven innoveren en concurreren.

Automatisering en robotisering: in de industrie en de logistiek zien we robots steeds meer (routine) werkzaamheden overnemen en worden processen geautomatiseerd. Het gaat al lang niet meer alleen over de grote bedrijven maar in toenemende mate gaan ook MKB-bedrijven mee in deze ontwikkeling. Momenteel bestaat de werkgelegenheid in de industrie voor 70% (landelijk gezien) uit laagopgeleide banen, door robotisering zal het aandeel middelbaar- en hoogopgeleiden groter worden.

Smart logistics: de overkoepelende term voor de veelheid aan ontwikkelingen die de logistiek beïnvloedt. De logistiek groeit m.n. door trends als de groeiende (smart) industrie en e-commerce. De logistiek wordt steeds slimmer, bijvoorbeeld door big data aan logistiek te koppelen. Maar ook door in te spelen op veranderingen in de supply chain door bijvoorbeeld 3D-printing, en door logistieke processen verder te automatiseren.

Economische ecosystemen

Bovenstaande ontwikkelingen versnellen het belang van clustervorming. Essentieel voor de economische ontwikkeling is de kracht en de samenhang van het ecosysteem. Dit ecosysteem wordt gevormd door de bedrijven en dan vooral van de bedrijven die deel uitmaken van dezelfde ketens. Maar ook kennis- en onderwijsinstellingen en de overheid zijn een onlosmakelijk onderdeel van dit ecosysteem. De synergie die hierdoor ontstaat bevordert de onderlinge samenwerking en afstemming en stimuleert kennisuitwisseling en innovaties.

Re- en nearshoring

Decennia lang verplaatsten vooral productiebedrijven veel van hun (massa)productie naar lagelonenlanden. Meerdere bedrijven zijn hier door de jaren heen op teruggekomen en verplaatsten delen van het productieproces weer terug naar Europa. Mede door de komst van nieuwe productietechnologieën als 3D printing en andere vormen van smart industry werd het al mogelijk om dichtbij huis efficiënter, sneller en goedkoper dan voorheen te produceren. Daarnaast is er de maatschappelijke verantwoordelijkheid die steeds meer bedrijven voelen om de uitstoot die gepaard gaat met het aantal verkeers- en vervoerbewegingen terug te dringen en om de arbeidsvoorwaarden waaronder halffabricaten en eindproducten worden gemaakt te verbeteren.

De coronacrisis heeft nog eens extra inzichtelijk gemaakt wat de nadelen van offshoring zijn. De discussie over re- en nearshoring, het terug en dichtbij halen van de productie, is dan ook in een volgende fase beland. Bedrijven hebben immers aan den lijve ondervonden hoe kwetsbaar hun supply chains kunnen zijn.

Klimaatverandering, duurzaamheid en energietransitie

Het economisch landschap wordt steeds meer beïnvloed door duurzaamheidsdoelstellingen. Denk aan de voorgestelde maatregelen in het kader van het klimaatakkoord. Ook bedrijven komen voor strategische vragen te staan. Waar komt de nieuwe groei vandaan? Hoe maken ze hun supply chain minder kwetsbaar? Hoe kunnen zij de afhankelijkheid van grondstoffen verlagen? Tevens zijn er nieuwe kansen voor groene groei. Veel groene technologieën staan op het punt om concurrerende alternatieven te vormen voor fossiele brandstoffen. Verder komen er steeds meer mogelijkheden om grondstoffen terug te winnen en opnieuw in te zetten in productieprocessen ('circulaire economie').

SECTORALE TRENDS EN ONTWIKKELINGEN (MAAK)INDUSTRIE:

In haar brief 'Visie op de toekomst van de industrie in Nederland' (30 oktober 2020) ging het vorige Kabinet in op de goede industriële basis die Nederland heeft. Bovendien is de industrie de sector met de meeste uitstraling naar andere sectoren.

Naast de bekende grote bedrijven kent Nederland een breed en krachtig industrieel midden- en kleinbedrijf, vaak betreft het familiebedrijven. De wisselwerking tussen het grootbedrijf en het mkb is intensief, veel mkb-ers zijn toeleveranciers van Nederlandse en buitenlandse multinationals.

In de Kabinetsbrief worden een aantal ontwikkelingen uitgewerkt die essentieel worden geacht voor de toekomst van de industrie in Nederland. We gaan hier in op die ontwikkelingen die van invloed zijn op de economie van Hoogeveen:

- Digitalisering en robotisering: Dit heeft gevolgen voor zowel het productieproces als voor de producten die de industrie voortbrengt. Dit vormt de nieuwe industriële revolutie: Smart Industry.
- Verduurzaming en circulariteit: De samenleving stelt steeds meer eisen aan de industrie. Het Klimaatakkoord van Parijs, de OESO richtlijnen voor multinationals en de Europese Greendeal zijn daar uitingen van. In VN verband zijn afspraken gemaakt over duurzame ontwikkelingsdoelen: de Sustainable Development Goals.
- Mondiale waardeketens, supply chains: De complexiteit van mondiale waardeketens is kwetsbaar gebleken m.n. door de coronacrisis. Het effect kan zijn dat bepaalde waardeketens korter worden, markten eerder regionaal worden en dat bedrijven ervoor kiezen om eerder internationaal uitbestede productietaken nu in het land van eigen vestiging te organiseren (reshoring) of elders in de EU (nearshoring).

Logistiek

Nederland is een belangrijke toegangspoort tot de Europese markt. Veel verladers gebruiken de Rotterdamse haven en/of Schiphol Airport om Europese klanten te bevoorraden en hebben hiervoor distributiecentra in Nederland opgezet. Nagenoeg alle XXL-DC's zijn en worden ontwikkeld in de zuidelijke helft van ons land.

Naast deze XXL-DC's zijn door de jaren heen in ons land vele nationale en regionale DC's gerealiseerd. De wijze waarop het logistieke proces is ingericht, hoe de supply chain is samengesteld, bepaalt in hoge mate de locatie. Uiteraard zijn ook de aard en omvang van de producten van grote invloed.

Een ontwikkeling die van meer recente datum is, is die van de stadsdistributie (last mile logistics). Een voorbeeld is de snelle groei van bestelbussen die in woonwijken pakketten bezorgen door de opkomst van webwinkels. Tegelijkertijd is stadslogistiek essentieel voor detailhandel, horeca, bouwlogistiek en dienstverlening aan ondernemers en bewoners in de stad.

Naar verwachting zal de vraag naar nieuwe bedrijfskavels ook de komende jaren gedomineerd worden door de logistieke sector. Dit heeft alles te maken met de omvang van de gevraagde kavels en het feit dat bestaande bedrijfspanden vaak geen alternatief zijn.

Zorg / gezondheidseconomie

Het is niet altijd duidelijk wat er onder 'zorgeconomie' of 'gezondheidseconomie' wordt verstaan. Meestal worden alle economische activiteiten die direct of indirect een relatie hebben met zorg hiertoe gerekend. Zorg wordt hierbij breed gezien, niet alleen gezondheids- en welzijnzorg, maar ook alle zorg gerelateerde activiteiten binnen de zakelijke en financiële dienstverlening, productie, handel en logistiek, kennis en detailhandel. Kijkend naar het aantal werknemers, dan is de 'Care sector' veruit de belangrijkste werkgever. Bedrijven en instellingen die zich richten op innovaties clusteren zich in toenemende mate rondom academische ziekenhuizen en/of grote bedrijven vanwege de R&D inspanningen en faciliteiten.

Toerisme en recreatie

Toerisme is economisch en maatschappelijk van belang voor een regiostad als Hoogeveen. Bezoekers dragen bij aan het versterken van de lokale economie en bieden draagvlak voor voorzieningen, zoals cultuur, recreatie en openbaar vervoer. Een stad met goede voorzieningen is bovendien aantrekkelijker als woon- en werkstad.

Voor recreatie en toerisme ('leisure') geldt dat het reeds in gang gezette beleid wordt voortgezet. De gemeentelijke nota *Beleid Recreatie en Toerisme 2018-2022* dient hierbij als leidraad.

3. Vestigingsklimaat

Het gemeentelijke en regionale vestigingsklimaat bestaat uit een aantal aspecten die van invloed zijn op de aantrekkelijkheid van Hoogeveen en haar regio voor bedrijven om er zich te vestigen en/of om er gevestigd te blijven. Het gaat om de volgende categorieën aspecten:

- Ligging en bereikbaarheid: (vracht)auto, trein/OV, digitaal.
- Ruimte: beschikbaarheid bedrijfskavels, bestaande bedrijfspanden, kwaliteit bedrijventerreinen, informele bedrijfslocaties.
- Arbeidsmarkt: opleidingsniveau en opleidingsrichting, beschikbaarheid, arbeidsethos.
- Woon- en leefklimaat: onderwijs, gezondheidszorg, cultuur, woningaanbod, toeristisch-recreatief.

Zonder volledig te willen zijn worden hier de belangrijkste positieve en onderscheidende aspecten van het Hoogeveense vestigingsklimaat kort benoemd.

Ligging en bereikbaarheid

Bereikbaarheid is en blijft een van de belangrijkste factoren. Hoogeveen scoort in dit kader goed. Denk aan de ligging aan het verkeersknooppunt van de A28 (verbetering doorstroming) en de A37 (lobby verbreding A37 in Duitsland) die de gemeente verbinden met het Duitse achterland, en met het noorden, oosten en westen van ons land. Maar ook de steeds belangrijk wordende OV verbindingen. Er wordt gewerkt aan de verbetering van de spoorverbinding van Hoogeveen in het kader van een snellere verbinding met de Randstad. En gezien het belang van de digitalisering wordt de aanwezigheid van glasvezel steeds belangrijker.

Ruimte

Door de grote vraag is op het bestaande terrein Buitenvaart II nog nauwelijks ruimte beschikbaar. In feite beschikt de gemeente alleen op het nieuwe bedrijventerrein Riegmeer nog over uitgeefbare kavels om aan de vraag te kunnen voldoen. Gezien de lange tijd die gemoeid is met het ontwikkelen van nieuw bedrijventerrein zal de gemeente tijdig moeten starten met het realiseren van nieuwe bedrijfskavels. Positief is dat het aanbod divers is waardoor zowel mkb-ers als grootschaligere bedrijven in hogere milieu categorieën zich kunnen vestigen. Door de geringe leegstand zijn er echter slechts een beperkt aantal bestaande bedrijfspanden beschikbaar. Omdat de gemiddelde bedrijfsomvang afneemt zijn steeds meer kleinschalige bedrijven op zoek naar vestigingsmogelijkheden op zogenoemde informele locaties. Denk aan solitaire bedrijfspanden, voormalige schoolgebouwen, woonwijken, etc.

Arbeidsmarkt

Voldoende en juist gekwalificeerd personeel is een van de belangrijkste vestigingsplaatsfactoren. Bovendien zou deze factor wel eens van toenemend belang kunnen zijn/worden gezien de discussies over de prognoses over de ontwikkeling van de bevolking, de ontwikkeling van de beroepsbevolking, de vergrijzing en ontgroening en de inzet van arbeidsmigranten. Reden waarom Hoogeveen, als onderdeel van de arbeidsmarktregio Zuid-Oost Drenthe, samenwerkt aan het verbeteren van de arbeidsmarkt. Uit cijfers van het UWV blijkt dat er in de provincie Drenthe nu sprake van een krappe arbeidsmarkt. Door minder werkzoekenden en meer vacatures hebben werkgevers moeite om personeel te vinden. De krapte op de arbeidsmarkt betreft veel sectoren en beroepsgroepen. Vooral in techniek, ICT, dienstverlening en

zoals elektriciens, monteurs, systeemontwikkelaars, verzorgenden en verpleegkundigen erg kansrijk voor werkzoekenden en mensen die een nieuwe stap willen maken.

Woon- en leefklimaat

Hoogeveen heeft een regionale functie voor voorzieningen, werkgelegenheid en stedelijke woonmilieus. De gemeente biedt een stedelijk woonmilieu in een vooral landelijke regio en is 'rijk' aan voorzieningen. Denk aan voorzieningen op het gebied van onderwijs en gezondheidszorg, maar ook aan toeristisch-recreatieve voorzieningen.

Vooral een levendig en bruisend stadscentrum is daarbij van belang. In de ontwikkelingsvisie stadscentrum (2017) wordt aangegeven dat via het project De Nieuwe Winkelstraat, het Europese project RetailLink en vernieuwende evenementen samen met Binnenstad Hoogeveen, ondernemers en vastgoedeigenaren ingespeeld wordt op alle veranderingen die plaatsvinden. De langjarige samenwerking in het centrum biedt hiervoor de basis. Hoogeveen heeft immers een uniek stadscentrum. De heldere, historische gegroeide structuur in combinatie met de goede bereikbaarheid, de vele parkeervoorzieningen en het winkelaanbod heeft veel weg van een modern winkelcentrum: een warenhuis. Deze kwaliteit geeft het centrum van Hoogeveen een sterke concurrentiepositie. Een aantrekkelijk en toekomstbestendig winkel-, werk- en woongebied met een openbare ruimte die een hoge verblijfskwaliteit bezit en voor de consument aantrekkelijk genoeg is om herhaaldelijk te blijven bezoeken dát is wat het centrum van Hoogeveen wil zijn. In de toekomstvisie van de gezamenlijke ondernemers "Hoogeveen, sterk verankerd in de regio" is dit recentelijk nogmaals onderstreept.

4. Ambitie en beleidsdoelen

Zowel door de gemeente als door de ondernemers wordt onderkend dat onze economie constant aandacht vraagt, we moeten alert zijn en blijven. Het aantal bedrijven neemt weliswaar toe, het ondernemerschap bloeit en de economische ontwikkeling is niet afhankelijk van een beperkt aantal sectoren en/of bedrijven, maar de werkgelegenheid staat onder druk. Ook een punt van zorg is dat grote bedrijven steeds vaker onderdeel uitmaken van internationale concerns. Dit maakt dat de binding met de gemeente en de betrokkenheid bij de ontwikkeling van de gemeente afneemt. In toenemende mate worden investeringsbeslissingen immers buiten de gemeentegrens genomen.

Duidelijk is dat de pandemie nog geruime tijd zijn sporen zal achterlaten. Naar aanleiding van de recent gepubliceerde Macro Economische Verkenning 2022 (MEV) van het Centraal Planbureau (CPB) wordt gesteld dat het na anderhalf jaar na de start van de coronapandemie duidelijk is dat de zwartste economische scenario's niet zijn uitgekomen. De veerkracht van de Nederlandse economie is groot gebleken. De arbeidsmarkt heeft de crisis opvallend goed doorstaan, het steunbeleid heeft hierbij een belangrijke rol gespeeld. Hoewel enkele bedrijfstakken nog langere tijd, en wellicht blijvend, last houden van corona, is de krapte van voor de coronacrisis in veel sectoren al weer teruggekeerd. Afhankelijk van de coronabeperkingen die mogelijk worden genomen, worden opgeheven of juist verlengd en/of aangescherpt, groeit de economie, zo verwacht het CPB.

Hoogeveen, knooppunt voor duurzame maakindustrie

Hoogeveen stelt in haar economische beleid haar prioriteiten. Op basis van de verrichtte analyses, toekomstverwachtingen en de kennis en expertise van belanghebbenden is een duidelijke keuze gemaakt voor de economische richting ('focus'). Hoogeveen wil haar economische ontwikkeling verder stimuleren door zich te positioneren als knooppunt voor duurzame (moderne) maakindustrie.

Deze focus sluit tevens goed aan op de economische focus die is aangebracht in de economische agenda van de Regio Zwolle. Hierin wordt immers aangegeven dat onder andere ingezet wordt op de voor Hoogeveen relevante sectoren Agri&Food en Slimme maakindustrie.

Dutch TechZone is een regio die de gemeenten Emmen, Hardenberg, Hoogeveen en Coevorden omvat. Het is tevens een triple helix samenwerking gericht op het stimuleren van de maakindustrie en excellent vakmanschap in haar regio en het naar buiten toe uitdragen van dit profiel. Ook in haar nieuwe strategische agenda wordt gesteld dat de DTZ één van de belangrijke 'industriële hotspots in Nederland is, met hoogwaardige toegepaste (technologische) kennis en vakmanschap in haar hele economische en sociale DNA. En dat men het industrie profiel, dat de DTZ nu al heeft, wil versterken en krachtig uitstralen. Dit maakt dat de ambitie van Hoogeveen een-op-een aansluit bij die van de DTZ.

De keuze voor de maakindustrie betekent onder andere dat er vanuit het economisch beleid minder aandacht zal zijn voor zorg en welzijn, wat wel een grote werkgever is. Gemeentebreed staat zorg en welzijn uiteraard wel hoog op de agenda, vanuit de wettelijke taken die vervuld moeten worden bijvoorbeeld. Maar er zijn ook raakvlakken en synergiemogelijkheden tussen zorg en welzijn en thema's zoals recreatie en toerisme en wonen. Kansen die zich hier voordoen worden uiteraard zo goed als mogelijk benut.

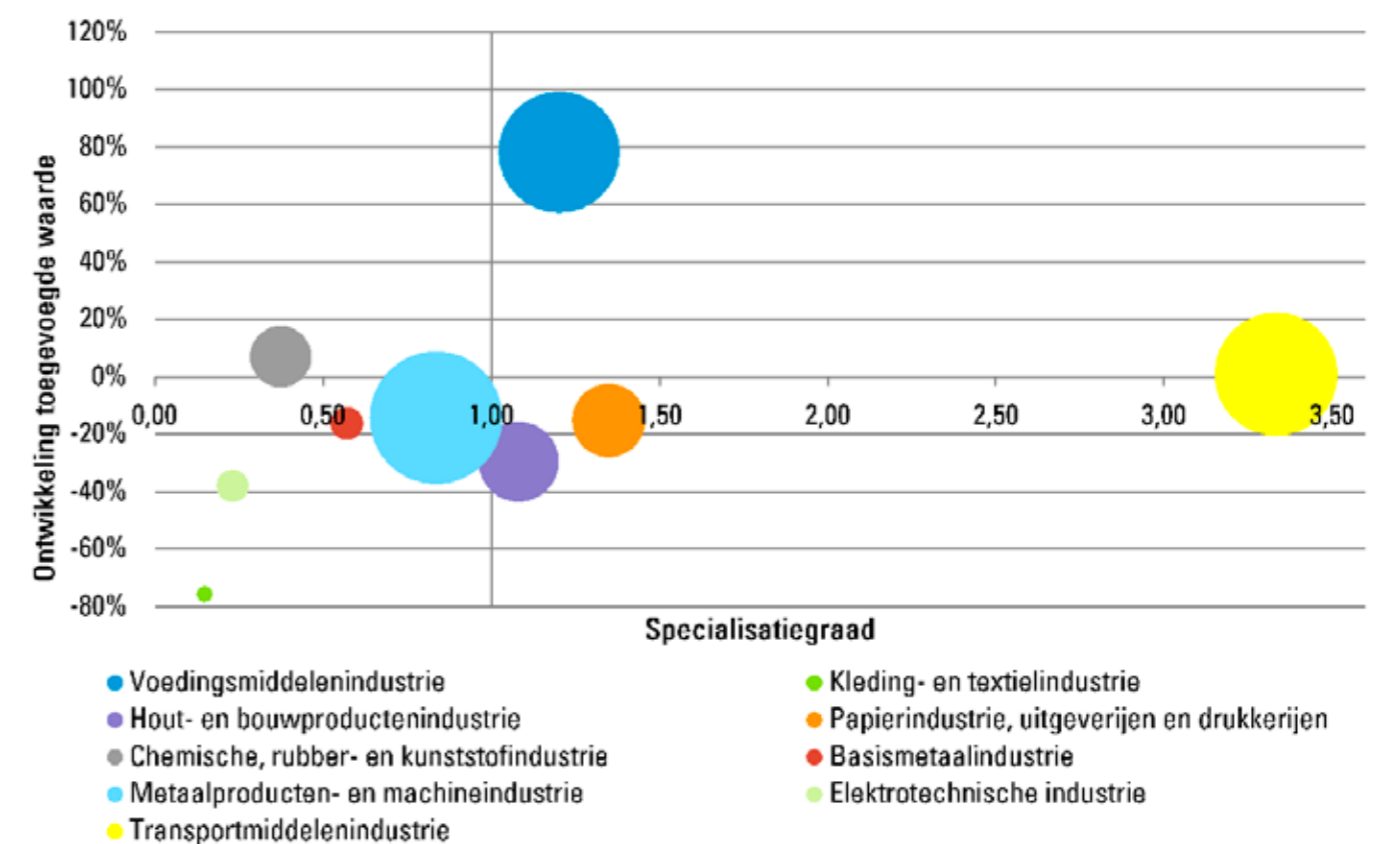
Een voorbeeld hiervan is uiteraard ook de logistieke sector. Gezien de regionale functie, de ligging en bereikbaarheid en de aanwezigheid van bedrijfskavels is Hoogeveen aantrekkelijk als vestigingsplaats. Bovendien zijn er vaak nauwe relaties tussen industriële bedrijven en logistieke bedrijven waardoor zij onderdeel uitmaken van het ecosysteem. Door ons ook te richten op de logistieke sector sluiten we inhoudelijk aan op de agenda van de Regio Zwolle waarin wordt aangegeven dat er extra aandacht zal zijn voor veelbelovende sectoren als Logistiek en E-commerce.

Om onze economische ambitie te kunnen realiseren moeten we beleidsdoelen stellen. Als we kijken naar de economische ontwikkeling die de gemeente heeft doorgemaakt en nadrukkelijk kijken naar de kansen die zich voor (gaan) doen, dan moeten we keuzes maken, prioriteiten stellen. We zetten dan ook in op de volgende beleidsdoelstellingen:

1. Het behouden van de reeds in de gemeente en regio gevestigde bedrijven.
2. Het aantrekken van bedrijven die de industriële ecosystemen versterken.
3. Het benutten van de kansen van de Next Economy.

Ad 1: Het behouden van de reeds in de gemeente en regio gevestigde bedrijven

Het fundament onder de economie van Hoogeveen wordt gevormd door de industriële bedrijven. Deze bedrijven moeten dan ook letterlijk en figuurlijk de ruimte krijgen om zich verder te kunnen ontwikkelen.

Figuur: specialisatie industrie Hoogeveen

Deze positionering sluit goed aan bij de huidige industriële kracht en specialisatie van Hoogeveen (technisch en wendbaar vakmanschap, adaptief zijn), het verbindend vermogen van Hoogeveen ('dingen voor elkaar krijgen', schakelpunt tussen regio's) en haar goede ligging en bereikbaarheid. De maakindustrie is bovendien een belangrijke banenmotor voor Hoogeveen, heeft een relatief hoge toegevoegde waarde

en multiplier en een aantrekkelijk toekomstperspectief. Er doen zich kansen voor om nieuwe producten, processen en diensten te ontwikkelen. De maakindustrie wordt bovendien steeds stiller, schoner en hoogwaardiger en daarmee duurzamer.

In de strategische agenda van de DTZ wordt geconstateerd dat het bij de regio nog schort aan de kwaliteit van het ondernemers ecosysteem in het algemeen en dat geldt ook voor het ecosysteem waarin de regionale maakindustrie gedijt. Daarmee wordt bedoeld het geheel van factoren dat ervoor zorgt dat nieuwe bedrijven en innovaties ontstaan en dat bedrijven groeien en innovaties renderen. Als de regio DTZ in staat is dat regionale ecosysteem voor de maakindustrie op te waarderen, versterkt dat de economische structuur op de langere termijn en biedt het een economisch toekomstperspectief aan ondernemers en inwoners. Dat versterken van het ecosysteem is niet het monopolie van overheid of bedrijfsleven, maar vraagt een collectieve publiek-private inzet met een heldere verdeling van rollen, taken en verantwoordelijkheden. Het is zaak dat de gemeente Hoogeveen, haar onderwijs- en kennisinstellingen en ondernemers optimaal aansluiten bij het DTZ-ecosysteem: synergie en complementariteit in plaats van concurrentie. Ook projecten als de IT-Hub, de Regiocampus als uitwerking van de Universiteit van het Noorden, de IQ Blvd, Ik Ben Drents Ondernemer en het Duurzaamheid Ontwikkel Centrum 33 (DOC33) versterken het ecosysteem.

Ad 2: Het aantrekken van bedrijven die de industriële ecosystemen versterken

Hoogeveen streeft ernaar haar ecosysteem rondom de maakindustrie verder te versterken en denkt en handelt daarbij nadrukkelijk regionaal, op basis van haar eigen profiel en kracht ('DNA'). Kortom, het

gaat enerzijds vooral om het gericht uitbouwen (innovatie, vernieuwing) van datgene wat er al is en het koesteren van het eigen bedrijfsleven en anderzijds om het aantrekken van bedrijven die dit ecosysteem verbreden en verdiepen. De aansluiting op het DTZ-ecosysteem is van groot belang. Een dergelijk systeem stopt immers niet bij de gemeentegrenzen. De regionale schaal sluit hier het beste op aan.

Ook de relaties met de Regio Zwolle zijn van belang, mede vanwege hun strategische inzet op de sectoren (maak)industrie en logistiek. Vanwege de omvang van deze regio en de ligging zijn de relaties wat minder hecht. Van belang is dat zowel de gemeente als de ondernemers en de onderwijs- en kennisinstellingen actiever gaan participeren in projecten die gericht zijn op de (maak)industrie en de logistiek, inclusief de Human Capital projecten.

Ad 3: Het benutten van de kansen van de Next Economy

We richten ons nadrukkelijk (ook) op de toekomst. De nadruk van de economische groei moet veel meer gericht zijn op het stimuleren van innovatie, duurzaamheid en groei van de productiviteit.

Veel van de kansen die de Next Economy biedt (moeten) worden opgepakt door de bedrijven zelf. Denk aan technologische innovaties, automatisering en robotisering en het inzetten van open innovatie. Als gemeente hebben we nadrukkelijk een faciliterende rol, maar ook een voorbeeldfunctie.

5. Actielijnen

In dit hoofdstuk worden de actielijnen benoemd waar we als EZ samen met Ondernemend Hoogeveen en de andere stakeholders meteen mee aan de slag kunnen en willen. Gezien de beschikbare capaciteit en middelen moeten we als gemeente ook prioriteiten stellen. Dit doen we nadrukkelijk in overleg met Ondernemend Hoogeveen als vertegenwoordiger van het bedrijfsleven. De aandachtspunten die door Ondernemend Hoogeveen zijn ingebracht zijn hierin uiteraard verwerkt. De nadruk moet de komende periode liggen op het intensiveren van de contacten en de samenwerking van de gemeente en onze ondernemers en onderwijsinstellingen.

Actie 1: Intensiveren contacten tussen gemeente en bedrijfsleven

Als gemeente moeten we weten wat er speelt bij ondernemers, zodat zo snel en effectief mogelijk ingespeeld kan worden op vragen en knelpunten. De ondernemersvereniging Ondernemend Hoogeveen is daarbij ons eerste aanspreekpunt. Belangrijk is dan ook dat Ondernemend Hoogeveen de gemeente op de hoogte houdt van zaken die spelen. De ondernemers hebben een duidelijke signaalfunctie. Denk aan aspecten als:

- Vestigingsklimaat / ondernemersklimaat: bereikbaarheid, (kwaliteit van) bedrijventerreinen, woningaanbod, voorzieningen niveau, etc.
- Arbeidsmarkt vraagstukken
- Inkoop- en aanbestedingsbeleid
- Subsiemogelijkheden
- Duurzaamheidsvraagstukken: energietransitie, klimaatadaptie, biodiversiteit, etc.
- Parkmanagement / ondernemersfonds / BIZ

Belangrijk is dat zoveel mogelijk ondernemers bij de aanpak van deze aspecten betrokken worden. De organisatiegraad van de ondernemers zal omhoog moeten.

Maar dit vraagt ook om commitment in de gemeentelijke organisatie. Naast EZ zullen meerdere vakafdelingen betrokken moeten worden en moeten gemeentelijke aanspreekpunten voor ondernemers aangewezen worden. De gemeentelijke dienstverlening moet optimaal zijn. Dit vraagt ook een andere inzet van onze accountmanagers.

Actie 2: Intensiveren regionale samenwerking en afstemming

Het samenspel in het lokale en regionale netwerk, zoals DTZ en Regio Zwolle, vormt een cruciale voedingsbodem voor de groei van (duurzaam) ondernemerschap en innovatie. En zo wordt bijgedragen aan behoud en groei van werkgelegenheid. Ook het provinciale initiatief Ik Ben Drents Ondernemer moet hiervoor actief worden ingezet.

In beide regio's wordt intensief samengewerkt tussen overheid, ondernemers en onderwijsinstellingen. Belangrijke aspecten zijn:

- Om de doelstellingen te realiseren moeten beleidsmatig de neuzen dezelfde kant op staan. Naast de gemeente moet ook Ondernemend Hoogeveen hierin een duidelijke rol vervullen, zodat de juiste economische focus wordt aangebracht.
- Maar belangrijker is dat gezamenlijk concrete projecten worden geïnitieerd en uitgevoerd. Belangrijk is dan ook dat onze ondernemers weten welke projecten er spelen binnen beide regio's zodat men hierbij

kan aanhaken. Dit vraagt een coördinerende rol van Ondernemend Hoogeveen.

- Maar ook reeds deelnemende bedrijven moeten nadrukkelijker naar buiten toe treden en collega ondernemers laten zien wat er gebeurt binnen de beide regio's en hen enthousiasmeren om ook deel te nemen.

Actie 3: Verbeteren aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt

Ook in Hoogeveen is er sprake van een mismatch tussen de vraag en het aanbod op de arbeidsmarkt. Deze mismatch heeft zowel te maken met de opleidingsniveaus als de opleidingsrichtingen. Er lopen al verschillende initiatieven, zoals:

- Vrienden van Techniek Hoogeveen: verbinden bedrijfsleven en onderwijs;
- het DTZ-thema onderwijs & arbeidsmarkt: realiseren doorlopende leerlijnen & aansluiting op WO;
- ICT Academy: onderwijsfaciliteit vanuit bedrijfsleven rondom nieuwe technologie/IT;
- IT Hub in oprichting: lab voor innovatie/onderwijs rondom IT op HBO/WO-niveau;
- Open Bedrijven Dag Hoogeveen: bedrijven stellen hun deuren open voor publiek
- Hoogeveen on Stage: een Beroepenfeest voor VMBO leerlingen en beroepsbeoefenaren.

De gemeente moet er zorg voor dragen dat Ondernemend Hoogeveen vroegtijdig op de hoogte is c.q. betrokken wordt bij nieuwe initiatieven. Het aanwijzen van een gemeentelijk aanspreekpunt (bijv. onderwijs of sociaal domein) zal hierin positief werken.

Ondernemend Hoogeveen zal een coördinerende rol op zich moeten nemen. Ondernemers moeten geattendeerd worden op de verschillende initiatieven en de potenties daarvan. Anderzijds moet zij door voorbeelden te laten zien van reeds participerende ondernemers wat er mogelijk is. De reeds deelnemende bedrijven zouden geënthousiasmeerd moeten worden een ambassadeursrol te vervullen.

Actie 4: Profilering Hoogeveen als knooppunt (maak)industrie

De industrie is en blijft belangrijk voor de economie van Hoogeveen en de regio's DTZ en Zwolle. Onbekend maakt onbemind. Dus als we het ecosysteem willen versterken dan moeten bedrijven, ministeries, ontwikkelingsmaatschappijen, etc. weten waar we als gemeente en regio's sterk in zijn.

In de strategische agenda van de DTZ regio wordt marketing en profilering nadrukkelijk genoemd. We moeten als Hoogeveen hier niet alleen bij betrokken zijn maar een actieve bijdrage aan leveren. Dit moeten we als gemeente doen maar ook de ondernemersorganisaties moeten hier hun rol pakken. Gezamenlijk moeten we de beide regio's DTZ en Zwolle (en meer specifiek Hoogeveen als belangrijk(st)e partner) ook onder de aandacht brengen van partijen als provincie, NOM, Ministerie EZK en NFIA.

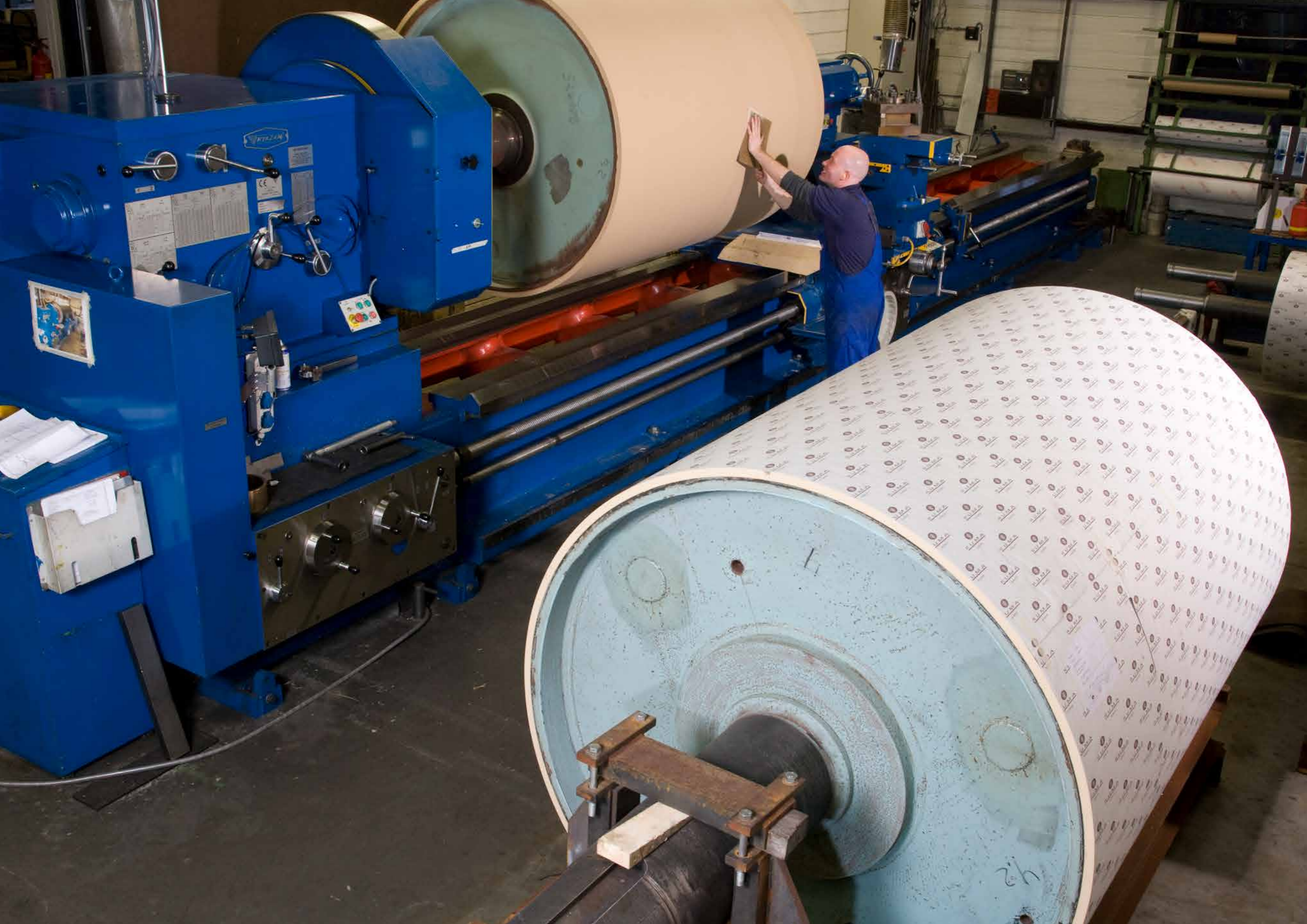
Actie 5: Ondernemers ondersteunen bij duurzaamheidsvraagstukken

Duurzaamheid is en blijft ook voor ondernemers een belangrijk aandachtspunt. Denk aan zaken als:

- de energietransitie (gasloos, energielabel kantoren, zon op daken, etc.),
- klimaatadaptatie (hittestress, vermindering uitstoot, et.),
- toekomstbestendige bedrijventerreinen (traject provincie),
- en natuurlijk de overgang van een circulaire economie (verpakkingen).

Als gemeente willen we de ondernemers tijdig en op een gestructureerde wijze op de hoogte houden van hetgeen er speelt. Denk aan informatieve bijeenkomsten, subsidieregelingen, beleidsnota's, pilotprojecten, DOC33, etc. Als gemeente willen we een gemeentelijk aanspreekpunt instellen (bij duurzaamheid en milieu) waar ondernemers met duurzaamheidsvragen terecht kunnen.

Voor Ondernemend Hoogeveen de taak om ondernemers te informeren en te enthousiasmeren om deel te nemen aan voor hen interessante initiatieven. Maar duidelijk moet zijn dat het hier niet alleen gaat om het individuele bedrijfsbelang maar om het gezamenlijke belang. Dit kan al spelen op het niveau van het eigen bedrijventerrein, zoals een project als zon op daken of toekomstbestendige bedrijventerreinen, maar ook het attenderen van vastgoedeigenaren dat men per 1 januari 2023 minimaal energielabel C moet hebben voor kantoorpanden.

Postadres

Postbus 20.000
7900 PA Hoogeveen

Bezoekadres

Raadhuisplein 24
7901 BW Hoogeveen

Telefoon

14 0528

Fax

0528-291325

E-mail

info@hoogeveen.nl

Internet

www.hoogeveen.nl